

HE 98/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan yliopistolakia muutettavaksi siten, että vuonna 2013 ei yliopistoille osoitettavaan talousarvion määrärahaan tehtäisi yliopistoindeksin mukaista vuotuista korotusta.

Esitys liittyy vuoden 2013 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013, ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Yliopistolain (558/2009) 49 §:n 2 momentin mukaan yliopistoille vuosittain osoitettua valtion talousarvion määrärahaa korotetaan kertaluontoisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksi muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä, kulluttajahintaindeksistä sekä tukkuhintaindeksistä. Säännöksen mukaisella kustannustason nousun huomioon ottamisella pyritään huolehtimaan siitä, että yliopiston määrärahoilla pystytään kattamaan yliopistosta riippumaton, yleinen kustannustason nousu.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan osana valtiontalouden tasapainottamista myös yliopistoihin kohdistuu menosäästöjä. Valtioneuvoston 5 päivänä lokakuuta 2011 tekemässä, vuosien 2012—2015 valtiontalouden kehyspäätöksessä on otettu huomioon yliopistojen osalta vuotuinen 86,2 miljoonan euron menosäästö. Säästö toteutuu kokonaisuudessaan vuonna 2014. Osa säästöistä toteutettiin vuonna 2012 ottamalla kustannustason nousu huomioon vain puolella yliopistoindeksin mukaisesta korotuksesta (laki yliopistolain 49 §:n väliaikai-

sesta muuttamisesta 1324/2011, HE 79/2011 vp). Valtioneuvoston 4 päivänä huhtikuuta 2012 tekemässä, vuosien 2013—2016 valtiontalouden kehyspäätöksessä on vahvistettu aiemmat säästöt ja päätetty uusista menosäästöistä, joihin sisältyy yliopistoindeksin jäädyttäminen vuodeksi 2013.

Hallitusohjelmassa ja valtiontalouden kehyspäätöksissä asetettujen valtion menosäästöjen toteuttamiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että yliopistolain 49 §:n 2 momenttia ei sovellettaisi vuonna 2013.

2 Esityksen vaikutukset

Esitys koskee vain vuoden 2013 kustannustason muutosta. Esitys ei koske vuonna 2013 maksettavaa vuoden 2011 toteutuneen ja ennustetun kustannustason muutoksen välisen eron mukaista tarkistusta. Yliopistoindeksin muutokseksi ennustetaan 2,5 prosenttia vuonna 2013. Muutoksen vaikutus määrärahaan on 42 956 000 euroa. Yliopistoindeksin jäädyttämisen perusteella vuonna 2013 tehtävä 42 956 000 euron määrärahavähennys näkyisi vastaavasti myös seuraavien vuosien määrärahatasossa. Edellisenä vuonna yliopistoille osoitettua yliopistolain 49 §:n 1 mo-

mentissa tarkoitettua määrärahaa korotetaan kertaluonteisia erinä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti, joten indeksin jäädyttäminen vaikuttaa myös tulevana vuosina määrärahan tasoon. Tulevan määrärahatason alenemisen lisäksi yliopistoilta jää saamatta indeksin jäädyttämisen seurauksena vuosittain yhteensä noin 1 074 000 euroa. Yliopistolain muutos merkitsee myös sitä, että yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) 9 §:n mukaista vuoden 2013 arvioidun ja toteutuneen kustannustason muutoksen erotuksen huomioon ottamista ei tehdä vuonna 2015.

Valtion rahoitus yliopistojen toimintaan on vuoden 2013 talousarvioesityksessä indeksin jäädyttämisen jälkeen 1 851,9 miljoonaa euroa.

Kertaluonteisesti toteutettavan yliopistoindeksin jäädyttämisen ei arvioida vaarantavan yliopistojen toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Toiminnan kustannusten alentaminen esityksessä ehdotetulla tavalla edellyttää kuitenkin yliopistoissa strategisesti oikein kohdennettuja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä ja toiminnan tehostamista.

3 Asian valmistelu

Esitys liittyy pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisiin menosäästöihin. Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Esityksestä pyydettiin lausunnot yliopistoilta, valtioneuvoston kanslialta ja valtiovarainministeriöltä. Esityksestä saatiin lausunnot 14 yliopistolta, valtioneuvoston kanslialta, Suomen ylioppilaskuntien liitolta ja Sivistystyönantajat ry:ltä. Pääosa yliopistoista, Suomen ylioppilaskuntien liitto ja Sivistystyönantajat ry vastustivat esitystä, koska katsoivat sen vaarantavan tutkimus- ja koulutusjärjestelmän toimintakykyä sekä vaikeuttavan yliopistojen toimintaa ja niille asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tärkeänä nähtiin, että yliopistoindeksi otetaan täysimääräisenä huomioon vuodesta 2014 lukien. Helsingin

yliopisto katsoi lisäksi, että eduskunnan perustuslakivaliokunnalta tulee pyytää lausunto lain säätämisyjärjestyksestä.

4 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2013 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Laki olisi määräaikainen, ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2013.

6 Suhde perustuslakiin

Esitys koskee yliopistoja, joiden itsehallinto on turvattu perustuslain 123 §:ssä. Yliopistouudistuksen yhteydessä perustuslakivaliokunta laajensi itsehallinnon tulkintaa korostamalla erityisesti yliopistojen taloudellista itsehallintoa (PeVL 11/2009 vp). Perustuslakivaliokunta on käsitellyt lausunnossaan (PeVL 37/2009 vp) yliopistojen itsehallintoa myös yliopistojen verotusta koskeneen hallituksen esityksen (HE 244/2009 vp) osalta. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta totesi, että perustuslain 16 §:n 3 momentista ja 123 §:n 1 momentista johtuen on tärkeää, ettei valtio esimerkiksi lainsäädännöllisin toimin heikennä yliopistojen edellytyksiä toteuttaa yliopistolaisissa säädetyjä tehtäviä.

Yliopistojen itsehallintoa ei voida katsoa loukkaavan valtion yliopistoille osoittaman määrärahan muutokset, erityisesti kun kyseessä on maltillisiksi katsottavat leikkaukset suhteessa määrärahan suuruuteen. Lakiesitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****yliopistolain 49 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään väliaikaisesti yliopistolain (558/2009) 49 §:ään uusi 7 momentti seuraavasti:

49 §

Valtion rahoituksen määräytymisperusteet

—————
Mitä 2 momentissa säädetään, ei sovelleta
vuonna 2013.

—————
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2013 ja on voimassa 31 päivään joulu-
kuuta 2013.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2012

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri**JUTTA URPILAINEN**Opetusministeri *Jukka Gustafsson*